

TEXT AKO NEKROPOLA (Krátka esej o fenomenológii písania)

ANTON VYDRA, Katedra filozofie FF TU, Trnava

Písať znamená odkrývať.

Rozhodnúť sa písať – zvláštny okamih, keď pred spisovateľom, filozofom, esejstom leží na pracovnom stole biela stránka. Je prázdna, čistá, nekontaminovaná. Takmer večná. Aspoň sa to tak javí. Ale spisovateľ vie, že tu ide o klamnú ilúziu. Biela stránka nie je pravdivá. Zahaľuje. Náprotivkom pravdy nemusí byť lož, ako sa to bežne poníma, ale tajomstvo, *enigma*. Písanie sa popritom stáva subtilnou prácou archeológa (nie architekta!), ktorý pomaly a jemne odstraňuje biely povlak, čo pokrýva už dávno prítomný text. *Scriptor* škriabe malým rydlom, otvára *scrinium* papierovej hmoty. Usiluje sa dostať do intímnej oblasti slov, povedzme to priamo, k podstate.

Papier je ako cintorín, krypta. Uchováva vo svojom vnútri skelet tvorený z písmen. Keď je metafora hyperbolická, neznesiteľne sa približí k pravde.

Hroby sa nepatrí otvárať ľahkovážne. Ani papiere. Znesvätenie cintorínov sa považuje za vandalský zločin. Vandalstvo textov však zaujíma len málokoho. To, že sa beztrestne a bohapusto ničia písmená, slová, alebo inak, chránené bytie, to nepovažujeme za alarmujúce. Slovo sa stáva chráneným tvorom. Kadejaký takzvaný pisateľ si čosi uchmatne zo skamenelín vo vnútri papierov a vloží to do bloku (či blogu) novín bez štipky vkusu na končekoch prstov. *Vyškriabe* nám do očí svoje texty, aby sme ich mali stále na očiach. Ved' nech. Len slovo sa pomíňa. Trasie sa v mŕtvolnej prázdnote. Je možný takýto ohromný paradox? Tol'ko slov naokolo, a tak málo vypovedaného?

Papier mlčí. Mlčí ako hrob.

Svätokrádež je dnes bežný spôsob, ako dobre zarobiť. Predáva sa všetko: drahé kalichy, monštrancie, tabernakulá, malé kúsky bielych hostií a, samozrejme, aj kostičky-písmenká. Sú stále vhodné na výrobu mydla. Mazľavá literatúra (aj tá filozofická) nebadane prekĺzne zovretými rukami editorov a mädlaci si ruky víťazoslávne zajasá nad neschopnosťou intelektuálnej pospolitosti. Píše sa veľa, ale nedočítate sa o ničom. Jestvuje dnes azda záhadnejšia skutočnosť?

Napriek tomu sú slová, ktoré nemožno oprášiť, zbaviť bielych miest na papieri. Musia ostať v temrave mlčania. Neslobodno sa ich dotýkať, lebo inak vedú k šialenstvu. Kto pozná zopár psychopátov, čo sa o niečo podobné kedysi dávno pokúsili, bude dobre vedieť, o akej závažnej výstrahe je tu reč. Filozof je náchylný odkryť všetko, všetko spoznať a všetko pochopiť. Našťastie sme smrteľní. Sú a zostanú nevy-povedateľné slová, možno pre iných, možno pre nikoho. Honba filozofického génia za podstatou je zmysluplná, ale chýba jej často intelektuálna skromnosť, vedomie vlastnej miniatúrnosti a fragmentárnosti vo svete.

Len papier nehybne odpočívá – v pokoji.

Udivení zvláštnym úkazom odhaľovania slov si uvedomujeme, že to, čo sa nám javilo ako prvotné (biely papier), je v skutočnosti sekundárne. Prvotné je vo vnútri. Napriek tomu je biela stránka (povrch, pokožka) „svetom nášho života“. Písmo,

scriptura, jemné línie a otvory na bielej tabuli však ešte nie sú slová; sú len cestou k nim. Skúsenostne sa dotýkame najskôr znakov, kostí či náhrobkov (*séma*). Znak a slovo nie je to isté. Prvé uchopujeme v pojmoch, druhé možno len nazerať (*intus legere*). Biela stránka nás núti písať, vyrývať, otvárať (témy). Popísaný list papiera nás zas vedie k uvažovaniu, kontemplácii, nahliadnutiu (do hĺbky).

Na bielom papieri sa ukázala štrbina – posvätný okamih epifánie slova.

Spisovateľ sa dostal ďaleko, ak za znakom vytušil nezmernú skrytú oblasť bytia. Znaky referujú, sprostredkujú, interpretujú. Znaky sú hermeneutické pomôcky (legendy) na vnímanie „podsvetia“. Zaujímajú vás len marginálne (okraj, hranica, bordúra – aké príznačné pojmy v súvislosti so znakom!), ak je vašim cieľom to podstatné. Znak je otvor, ikona, *ostium*. Cezeň vstupujete do hĺbky, v ktorej zabúdate (*Léthé*) na znak. Nachádzate sa práve pri samotnom zdroji sémantiky, nekropoly. Nie na jej povrchu, lež v centre. Zabúdate na znak, teda nepíšete. Tento stav sme pomenovali teória, nahliadnutie. Keď potom vystúpite na povrch, spomeniete si na znak. Začnete písať, čo značí, že ukážete iným cez otvory (znaky) to, čo je vo vnútri. Tento stav sme pomenovali prax, technika. Azda budeme takto jasnejšie rozumieť teoretickému a praktickému životu filozofa, esejistu, spisovateľa.

Začína *Totentanz* textov!

Kostlivec je v našej imaginácii známy ako sústava kostí. Text je sústava znakov. Keď slová zvučia, textu je do tanca. Vtiahne vás do seba, do svojho času a svojich pravidiel (pomerov, zákonov, logiky). Lepšie, omnoho lepšie rozumíme Nietzschemu: „*Len v tanci viem vysloviť podobenstvo najvyšších vecí: – a vtedy mi uviazlo moje najvyššie podobenstvo nevyslovené v mojich údoch!*“ Údy, tanec, vyslovenie, podobenstvo. Text.

Pohyb v nekropole je prejavom života mŕtvych.

Keď starý text začne ožívať, vieme, že starý Hermes prestal odpočívať. K podstate a späť – to nie je len cesta, ale i spôsob, ako dávať zmysel veciam, textom, mŕtvym. Spiace je opätovne prebúdzané. Tento resuscitačný akt možno aplikovať aj na texty. Čítaný text žije. Sú spisovatelia, ktorých tvorba sa podobá práci hrobárov: hromadia uzavreté znaky. Ich dielom je tumor (*tumba?*) na papieri. A sú spisovatelia, ktorých tvorba je lekárske umením, otvárajú hroby, naprávajú a prebúdzajú k životu. *Medicus* doslovne značí sprostredkovateľ. Stojí na pomedzí, v hraničnom pásme (oddeľujúcom i spájajúcom asi tak ako symboly), ktoré zošiva dovedna vonkajšiu a vnútornú skutočnosť. Všíma si oboje, jedno i druhé drží v rukách. Nechce a (pre svoje špecifické poslanie) nesmie opustiť vnútrajšok ani to, čo je vonkajšie. Hranica je domovom takéhoto spisovateľa.

Fenomenológia písania? Nič viac než poukaz na to, že papier a znak sú iba povrchom, náhrobkom. To podstatné je za nimi. A predsa je ten povrch tak nesmierne dôležitý.

„*Len kde sú hroby, sú zmŕtvychvstania. – Tak vravel Zarathustra.*“

Mgr. Anton Vydra
Katedra filozofie FF TU v Trnave
Hornopotočná 23
918 43 Trnava
SR
tonovydra@yahoo.com